

Boekbespreking.

wij het best. Zij zijn van alle personen in haar boek het gaafst en objectiefst door de schrijfster gezien en aanschouwelijk gemaakt. Een goedge, eenvoudige werkezel, die Jozef, trouw en hartelijk, maar zonder veel van 't geen men in engeren zin karakter noemt. Opgenomen in het amsterdamsch winkelwerk-en-gijntjes-leven, voelt hij zich onverschillig worden aan de aartsvaderlijke ritueele gebruiken en onthoudingen, vrijt en huwt een meisje uit een „liberale” familie, en besluit, ofschoon niet zonder aarzeling, zijn eerstgeborene niet te laten besnijden. Zijn aarzeling komt deels voort uit diep-innerlijke, onbedenkerde gehechtheid aan het gebruik, imposant en eerbiedwaardig door zijn ouderdom, deels uit hartelijkheid jegens zijn vader, van wien hij zich door het nalaten der heilige handeling voor goed begrijpt te scheiden. Esther is het ons allen welbekende jeugd-type, dat zich ontevreden en misplaatst voelt in haar omgeving. Zij hunkert naar erkenning en vriendschap van, vooral rijkere, niet-joodsche meisjes en lijdt sterk onder de haar, en al haar rasgenooten, met onbeschaafde wreedheid betoonde verachting der overige kleinburgerlijke, niet-joodsche bevolking van haar dorp. — Deze rassenhaat, of -verachting, en haar kleinzielig-wreede pijnigingsmiddelen schijnen op het dorp in kwestie al bijzonder sterk ontwikkeld te zijn. Daardoor te meer denkt men onder 't lezen aan de belachelijke esprit-de-cloche, en aan de kil-stugge, mal trotsche, gaarne en grif hoonende aard zoo-velen Kennemers en West-Friezen eigen. Amsterdammers of Zuid-Hollanders, een gulle Zeeuw en een gemoedelijke Geldersman, zullen waarschijnlijk geneigd zijn den hier geteekenden haat en de ordinair-venijnige uitingen daarvan voor overdreven aan te zien. — Esther dus grijpt de eerste-de-beste goij-sche vriendschap die haar toevallig tegemoetkomt met gretigheid aan, en geeft er zich geheel aan over, ook al begrijpt het slimme kind gauw genoeg van welk verdacht allooi deze vriendschap eigenlijk is. In den kring der Naumanns ook laat zij zich koppelen aan een zestigjarigen, half-verloopen satyr, die haar een huwelijksvoorstel doet, aanvankelijk, in zijn seniël-verliefde stemming, ook wel ernstig gemeend,

maar later, als het meisje na een twist th is bruusk met hem weggelopen is, gauw vergeten. Maar ook Esther ziet haar belangen dan al niet meer in een huwelijk met den onfrisschen grijsaard. Zij bedriegt hem met een mooien jongen in het verleidings-zwoele Nizza, gaat vervolgens ook (zoo maar pardoes) met dien jongen mee naar Parijs, en komt, weldra verlaten, noodgedwongen, van kwaad tot erger, totdat zij, na een betrekkelijk korten tijd van schitterende débauche, van wanhoop krankzinnig, huiswaarts keert. Behalve dit laatste, vrij onwaarschijnlijk lijkende gedeelte, wordt ons haar geschiedenis goed verteld en zeer aannemelijk gemaakt. Jozef en Esther zijn menschen, zooals wij er velen kennen, en hun typen werden ons hier, hoewel niet bepaald compleet doorschouwd, toch aandachtig en niet zonder innigheid gegeven.

Zijn er ook veel Daniëls en Roosjes — de namen der beide andere kinderen — in de wereld? Waarschijnlijk wel, maar wij weten het niet precies. Van beiden wordt ons veel verteld, veel liefs vooral, maar dit op waarlijk al te subjectieve wijze *), zoodat wij over hen lezend wel een menschelijk gevoel van genegenheid en medelijden voelen opkomen, maar hen feitelijk niet leeren kennen en dus telkens weer half vergeten. Zoo vaak het verhaal van Jozef of Esther afbreekt om Daniël of Roosje weer eens op te pakken, krijgen wij een gevoel van ontstemming hierover te overwinnen. Daniël verbeeldt blijkbaar de fijn-intelligente, toch droomerig-dichterlijke en wijsgeerige jonge man, die zijn tijd begrijpt en een eigen en frisch oordeel heeft, vernietigend o.a. voor al die verouderde joodsche instellingen en gebruiken, waarvan ook hij, ja vooral hij, in zijn kinderjaren toch zoo veel gehouden heeft. Met vol bewustzijn verlaat hij zijn vader, studeert uit eigen schamele verdiensten te Amsterdam, en heeft

*) Haar subjectieve schrijfwijze bracht er de schrijfster zelfs nu en dan toe eigen ethische of aestetische opmerkingen direct ten beste te geven. Vgl. bl. 2), 33, 57 enz. Op bl. 29 is het woord „opzichtig” kritiek en goedemaak-betoon van de schrijfster. Op bl. 33 moet het woord „wreede”, op bl. 57 de woorden „verstandiger en beschaafder” van haar weldenkendheid getuigen. Slordigheidjes.